

opere manuum per orationem, psalmodiam, lectionem, et verbum Dei, clarissime indicat se loqui non de oratione assidua, nec de continua, et publica psalmodia, lectione, conione, quæ totum hominem occupant, sed oratione, psalmodia, lectione, et exhortatione privata, et rara, quæ multum otii relinquunt. Et c. 21. dicit se reprehendere illos Monachos, qui ex conditione servili ad monasterium veniunt, ut vitam inopem, et laboriosam fugiant, et vacui pascantur ac vestiantur, et insuper honorentur, ab iis, a quibus contemni conerique consueverant. De quibus etiam dicit cap. 25: « Nullo modo decet, ut in ea vita, ubi fiunt senatores laboriosi, ibi fiant opifices otiosi, et quo veniunt relictis deliciis suis, qui fuerant prædiorum Domini, ibi sint rustici delicati. » Et cap. 28. ait: « Ostendite, inquit, hominibus non vos in otio facilem victum, sed per angustam et arctam portam regnum Dei quaerere. »

Ad argumentum tertium de consuetudine antiquorum monasteriorum dico, Monachos illos fuisse obligatos operari manibus ex propriis regulis suis. Cur autem ejusmodi regulam constituerint, causa est duplex. Una, quia non poterant aliter sustentari, nam nec habebant prædia, et possessiones sibi relictas, ut nunc habent multi Monachi, et elemosynas a populo petere, nec audebant, cum populo non servirent, nec nullo modo id sufficisset: Nam uno in loco, sub uno Abbate debebant terna ut minimum hominum millia, ut Augustinus refert lib. I. de moribus Ecclesie cap. 31.

Altera ratio est, quia illi Monachi cum non essent Clerici, sed Laici omnes, excepto Abbate, non erant satis occupati, et ideo ad fugiendum otium necessarium erat illis laborare. Hieronymus in epistol. ad Rusticum: « Egyptiorum monasteria hunc morem tenent, ut nullum absque operis labore suscipiant, non tam propter victus necessitatem, quam propter animæ salutem, ne vegetur perniciosius cogitationibus mens etc. » Nec tamen absolute est verum omnes antiquos religiosos manibus laborasse. Sic enim scribit de monasterio S. Martini Sulpitius in vita S. Martini cap. 7: « Nemo ibi quidquam proprium habebat; omnia in medio conferebantur. Non emere, aut vendere, ut plerisque Monachis moris est, quidquam licebat. Ars ibi, exceptis scriptoribus, nulla habebatur. Cui tamen operi minor ætas deputa-

batur: majores orationi vacabant. » Hæc ille. Ubi vides solos juniores laborasse manibus, eosque non ad victum quaerendum (nam nihil eis vendere licebat, sed vivebant ex bonis, quæ attulerant) sed ad otium fugiendum. Sed nec primi Monachi sub Apostolis in Hierusalem, aut in Ægypto operabantur manibus, ut patet Actor III. et IV. et ex lib. Philonis de vita contemplativa.

CAPUT XLIII.

Licetum esse Monachis vivere ex bonis patrimonialibus in communi.

De secundo modo vivendi nulla potest esse dubitatio; nam in primis talis fuit vita primorum religiosorum sub Apostolis cap. IV. Act. unusquisque enim adferbat prædia suorum rerum Apostolis, et inde dividebatur cuique sicut cuique opus erat. Deinde talis etiam fuit usus antiquorum monasteriorum, ut reciperent, si quid in commune dare volebant, qui Monachi fiebant, ut patet ex Augustino, in epistol. 109. ad Sanctimonialibus, ubi sic ait: « Quæ aliquid habebant in sæculo, quando ingressæ sunt monasterium, libenter velint illud esse commune. » Item serm. 2. de communi vita Clericorum: « Vivunt, inquit, nobiscum in societate communi, et nemo eos distinguit ab eis, qui aliquid attulerunt. » Et lib. de opere monachorum cap. 25. ideo dicit, divites non teneri ad opus manuum, quia monasterio sua bona contulerunt.

B. Benedictus, ut in vita S. Placidii legitur: « Bona quæ fuerant Monachorum suorum, non sinebat alio derivari, quam ad sua monasteria, ut inde mullos Dei servos alere posset. » B. Bernardus epistol. I. ad Robertum: « Ostenditur, inquit, terra, quæ cum illo, et pro illo dicitur data fuisse. »

Denique hinc nata sunt illæ leges Justiniani, in Authenticis coll. I. Const. 5. §. Ilud quoque, et coll. 9. const. 15. §. Si qua mulier. In quibus statuitur, bona eorum, qui Monachi fiunt, eo ipso ad monasteria, quæ illi ingrediuntur, pertinere. Quamquam hoc tempore multæ religiones huic privilegio renuntiarent.

CAPUT XLIV.

Licetum esse Monachis vivere ex rebus sponte oblatiis et donatis.

De Tertio modo nulla questio esse deberet, nam B. Augustinus in Psalm. CIII. conc. 3. explicans illud: *Cedri, quas plantavit, illic passeret nidificabant* (1), dicit cedros esse homines potentes, et divites; passeret autem esse religiosos pauperes: nidificare vero passeret in cedris, significare, quod religiosorum monasteria a divitibus hujus sæculi eriguntur, et sustentantur: « Cedri Libani, inquit, nobiles et divites, excelsi hujus sæculi, quando cum timore audiunt: Beatus qui intelligit super egenum et pauperem, attendunt res suas, villas suas, et omnes superfluas copias, quibus videntur excelsi, et præbent illas servis Dei, dant hortos, ædificant Ecclesias, monasteria, colligunt passeret, ut in cedris Libani nidificent. » Hieronymus in epistol. 27. ad Eustochium de obitu Paulæ, laudat sanctam Paulam, quod ex rebus suis quatuor monasteria ædificasset, et sustentasset, unum Monachorum, et tria sacrarum virginum. Gregorius Papa, ut lib. I. cap. 5 et 6. vitæ ejus scribit Joan. Diaconus ex patrimonio suo septem monasteria erexit, et singulis prædia, et possessiones attribuit, sex in Sicilia, unum Romæ. Similia exempla Caroli Magni, Caroli IV. Henrici II. et aliorum optimorum Principum, plurima adferri possent.

CAPUT XLV.

Licetum esse Monachis ex mendicatione vivere.

De quarto præcipua est difficultas. Oppugnaverunt enim acerrime ordines mendicantium. Primo, Gulielmus de sancto Amore apud Antoninum part. IV. tit. XI. cap. 7. §. 5. summæ Theologicæ. Secundo, Desiderius

Longobardus apud Beatum Thomam in opusculo 19. Tertio, Gyraldus de Abbatis villa apud Bonavent. initio Apologia pauperum, Quarto, Joannes Wiclef apud Waldensem lib. IV. art. 2. doctrinalis fidei. Quinto, Richardus Episcopus Armacanus serm. 4. Ultimo, Lutherus artic. ult. et Brentius in Confess. Wirtemberg. cap. de votis monasticis, qui omnes docent, esse extra statum salutis eos, qui redigunt seipsum sponte ad mendicantem, tum quod exponunt se evidenti periculo moriendi fame, tum quod non liceat eis, nisi forte ægrotent, elemosynas petere, quæ debentur solum iis, qui seipsum juvare nequeunt, tum denique quod lex divina et humana reprehendat, et prohibeat voluntariam mendicantem.

At nihilominus vitam religiosorum mendicantium tamquam sanctam, et perfectam approbant multi summi Pontifices; ut Innocentius III. teste Bonavent. Honorius III. Gregorius IX. Innocentius IV. Alexander IV. et Nicolaus IV. ut refert Joannes XXII. in Extravaganti Quia quorundam, de verborum significatione, necnon Concilium Lugdunense generale, ut refert Nicolaus IV. c. Exiit, de verborum significatione in VI. et Constantiense, sessione VIII.

Recte autem fuisse hanc vitam approbatam, ostendimus sequentibus rationibus. Primo, exemplo Domini, nam Dominus non habuit possessiones, neque proprias, neque communes, ut patet ex illo Luc. IX: *Vulpes foveas habent, et volucres celi nidos; Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinat.* Et quod non operaretur manibus, sed ex elemosynis fidelium viveret, patet ex illo Lucæ VIII: *Mulieres atque ministrabant ei de facultatibus suis* (2). Item ex tota ejus vita, siquidem natus est in domo aliena, vixit in domibus et ex rebus alienis; nunc enim prandebat apud Martham, nunc apud Simonem leprosum, nunc apud Zachæam, nunc in domo Petri, nunc in domo Matthæi; equitavit in jumento alieno; fecit ultimam cenam in domo aliena; sepultus est in sepulchro alieno. Unde Psalm. XXXIX dicit: *Ergo autem mendicus sum et pauper*. Et Psalm. GVIII: *Quia persecutus est hominem inopem et mendicantem* (3). Quibus in locis est vox אֲבִיבֵי quæ habetur etiam Deuteronom. XV. ubi dicitur: *Non erit in te mendicus* (4). Quem

(1) Psal. CIII. 16 et 17. — (2) Luc. IX. 58; VIII. 3. — (3) Psal. XXXIX. 18; CVIII. 17. — (4) Deut. XV. 4.

locum pro se adferunt, qui dicunt, illicitam esse mendicantem. Et certum est utrumque Psalmum de Christo intelligi; nam priorem allegat Paulus ad Hebræos IX de Christo: *In capite libri scriptum est de me etc.* Et posterioriorem allegat Petrus, Actor. I: *Scriptum est enim in libro Psalmorum, Episcopatum ejus accipiat alter etc.* Item. II. Corinth. VIII: *Propter vos egenus factus est, cum esset dives* (1). Græce *ἐπιπορευς*, significat enim *πρωξενος*, mendicare; unde apud Homerum Odys. 17. *δατα πρωξενου*, prandium mendicare.

Ad hoc respondet Armacanus, Christum fuisse pauperem, sed non mendicum, et pauperem non amore paupertatis, sed quia restrictio domini ejus id exigebat. Dicit enim Christum successisse Adamo in dominio originali, cui repugnabat tam habere proprium, quam mendicare; Adamus enim in statu innocentie fuit Dominus omnium bonorum terrenorum, sed ita tamen, ut non posset accipere in usum suum, nisi necessaria, nec sibi aliquid appropriare; divisio enim nata est post peccatum. Itaque in statu innocentie non fuisset propria divitiarum, nec tamen fuisset ulli egeni, vel mendici. Quoniam ergo Christus natus est cum justitia originali, habuit etiam tale dominium, quale Adam, et ideo repugnabat illi habere proprium, et simul repugnabat mendicare: cum omnia essent sua, quantum ad usum, tamen fuit restrictum dominium ejus, qui debuit esse sub lege; et sic fuit pauper, quia non potuit uti suo naturali dominio, obstante lege civili.

Hæc omnia sunt contra apertas Scripturas. Et primum quod Christus vere fuerit mendicus, et caruerit non solum usu, sed etiam dominio temporalium rerum terrenarum, patet, quia dominium illud originale in bona communia, perit per divisionem rerum juste introductam. Nec Dominus accepit dominium politicum more humano, licet dominium divinum semper habuerit. Itaque fuit vere mendicus, ut ex Psalmis, et ex Apostolo ostendimus. Fuit etiam vere Dominus, saltem in communi cum suis discipulis, eorum honorum, quæ illi ut mendico donabantur. Quod enim Christus accepit dominium civile, et proprietatem, saltem in communi cum Apostolis, earum pecuniarum, quæ sibi donabantur, patet ex Joan. XII, ubi dicitur Judas fur, quia usurpabat sibi pecunias

loculorum Christi. At si Christus non habebat proprietatem, nec dominium civile, non erat furtum illud Judæ; nam per solum dominium naturale non magis pertinebant ad Christum illæ pecuniæ, quam aliæ res omnes.

Denique, quod Christus amore paupertatis, et non ex restrictione domini fuerit mendicus, planum est; Nam quis illum cogit fieri sub lege? Nonne sponte id ipse elegit? Quod certe poterat non eligere, si odisset paupertatem. Præterea etiam existens sub lege, nonne poterat facile dicescere si voluisset? Nonne furbæ illum Regem facere voluerunt? Cur ergo non habuit, ubi caput reclinaret, et sponte non habuit, si non amabat paupertatem? Denique cur Paulus II Cor. VIII. vocat istam gratiam Domini, si non ex amore, sed ex necessitate fuit egenus?

Dicit Secundo Armacanus, Si Christus mendicasset, non propterea licere nobis mendicare. Esset enim hoc ponendum inter opera admiranda, non imitanda, sicut quod jejunaverit 40 diebus sine ullo cibo. At mendicare, sine ullo miraculo fieri potest, ut experientia docet; jejunare autem sine omni cibo, non potest sine miraculo. Ad hæc, non consulit Christus, ut se imitaremur jejunando sine omni cibo, consulit autem ut se imitaremur mendicando, cum ait Matthæi XIX: *Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et sequere me* (2).

Secundo probatur, exemplo Apostolorum; nam illi omnia dimiserunt, Matth. XIX: *Eccc nos reliquimus omnia.* Nec habuerunt possessiones in communi, ut patet Matthæi X: *Nolite possidere aurum, neque argentum in zonis, nec duas tunicas, etc.* (3). Nec operabantur manibus, sed vivebant ex liberalitate eorum, quibus prædicabant, ut patet ex eodem capite X. Matthæi, et I. Corinth. IX. Talis autem est vita mendicantium, Unde Sanctus Franciscus, qui cum Sancto Dominico primus auctor fuit hujus instituti, pro regula suscepit decimum caput Matthæi.

Ad hoc respondent, Primo, vitam illam Apostolorum fuisse a Christo institutam ad tempus tantum, nimirum dum in Judæa prædicabat ante suam passionem; nam Lucæ XXII, Dominus revocavit ista præcepta, dicens: *Quando misi vos sine sacculo, et pera, et calcamentis, numquid aliquid defuit vobis? sed nunc qui habet sacculum tollat similiter et*

peram (1). Unde et loculos cum pecuniis habuit extremo tempore, ut patet Joan. XII et XIII; ex quo apparet, jam tunc abrogasse quæ dixerat Matth. X: *Nolite possidere aurum, etc.* (2). Secundo objiciunt, hoc fuisse præceptum, non consilium Evangelicum, proinde non pertinere ad mendicantes, qui se dicunt consilium sequi. Tertio, Apostoli ex Domini ordinatione ex justitia petebant a populo victum, ut patet ex illo Matth. X: *Dignus est operarius mercede sua.* Et ex I. Corinth. IX: *Quis militat suis stipendiis unquam?* (3) ergo non mendicabant. At rostri mendicantes non petunt, nec petere possunt victum ex justitia.

Ad Primum respondeo, sive ad tempus sive non ad tempus vitam illam Christus insinuerit, inde rectissime colligi, esse licitam, et sanctam, et imitatione dignissimam eam vitam, nisi forte Christus ad tempus vitam illicitam instituerit. Præterea non est verum, Christum revocasse unquam illam institutionem quoad modum vivendi: revocavit quidem quod dixerat: *In viam Gentium ne abieritis.* At illa documenta de non possidendis pecuniis in zona etc. nunquam revocavit, ut patet ex I. Cor. IX. Quando autem ait Lucæ XXII: *Nunc qui habet sacculum, tollat similiter et peram, etc.* non jubet ut hoc faciant, sed prædicit illis, tempore passionis suæ futuros eos in tali timore, et perturbatione, in quali sunt ii, qui non fidunt ulli amico, et ideo sibi ipsis prospiciunt, et tunicam vendunt, ut gladium emanent. Neque loculi Domini repugnant illis verbis: *Nolite possidere aurum, etc.* Nam, ut Nicolaus exponit in cap. Exiit, de verborum significatione, in Sexto, Dominus utramque vitam exemplo suo approbare voluit, nimirum illam quæ nihil habet, neque in particulari, neque in communi, excepto simplici usu rerum donatarum: et rursus illam, quæ aliquid habet saltem in communi; sed unam insituendo, non destruxit alteram.

Ad Secundum dico, illa verba non esse præcepta, sed consilia et instructionem ex parte Apostolorum, et aliorum prædicatorum, et simul esse ordinationem, et præceptum, ex parte populorum, ut patet ex declaratione Pauli I. Corinth. IX. ubi dicit, Dominum ordinasse, ut qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivant. Ex quo colligit, teneri populum ad alendos Evangelistas, et

simul dicit, se non usum fuisse hac potestate: ex quo patet, non fuisse præceptum prædicatoribus, ut viverent ex populi sumptibus.

Ad Tertium dico, Apostolos ex Domini ordinatione potuisse aliquando ex justitia petere a populo sumptus, aliquando ex æquitate, aliquando ex sola charitate. Pro quo nota ex Aristot. lib. VIII Ethicor. cap. 13. duplicem esse justitiam; unam legitimam, alteram morealem. Legitima dicitur, quando ex lege, aut pacto unus cogitur alteri aliquid solvere. Moralis dicitur, quando sine pacto, aut lege unus laborat pro alio, ita ut consurgat obligatio quædam compensandi laborem, sed tamen non possit eum compellere ad ejusmodi compensationem. Jam Dominus ordinavit eos qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.

Hæc ordinatio respectu fidelis populi et ordinariorum pastorum, est præceptum justitiæ in rigore; quando enim constituitur aliquis pastor, potest populus eum cogere ad spiritualia ministranda, et Pastor potest cogere populum ad temporalia danda, et hoc modo poterant Apostoli tamquam Episcopi cogere Christianos ad sumptus faciendos; At respectu populi infidelis, vel pastoris non ordinarii, illa ordinatio non inducit rigorem justitiæ, sed quandam æquitatem, seu morealem justitiam, et hoc modo Apostoli quando prædicabant Judæis, ipso Christo vivente, non poterant cogere populum ad sumptus faciendos; nam nec populus susceperat Evangelium, et Apostoli nondum erant Pastores ordinarii; nam adhuc tenebantur Judæi agnoscere Sacerdotes Aaronicos, et eis decimas solvere. Itaque Apostoli accipiebant sumptus ex morali justitia, vel petebant ex charitate.

Jam religiosi mendicantes, qui mittuntur a summo Pontifice ad prædicandum et Sacramenta ministranda poterant facere pactum cum ipso Pontifice, vel cum populo de sumptibus accipiendis, et tunc ex rigore justitiæ illos petissent. Poterant etiam mitti a Pontifice eo modo, quo Christus misit Apostolos ad Judæos, antequam lex vetus cessasset, nimirum ut ex quadam æquitate peterent sumptus; nam *dignus est operarius mercede sua*, et qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere debet. Non enim Christus dixit, qui est ordinarius Evangelista dignus est mercede sua, sed *dignus est operarius*, id

(1) Hebr. IX, 7; Act. I, 20; II. Cor. VIII, 9.— (2) Matth. XIX, 21.— (3) Matth. XIX, 27; X, 9.

(1) Luc. XXII, 35.— (2) Matth. X, 9.— (3) Matth. X, 10; I. Cor. IX, 7.

est, quicumque id operatur licite, dignus est mercede sua : et hæc fuit expressa sententia Augustini de opere Monachorum, capite 21. Visum tamen est melius tam Pontifici mittenti, quam ipsis qui mittuntur, ut non peterent ullo modo ex justitia, vel æquitate, sed solum ex charitate, sicut ipsi non ex debito, sed ex charitate ministrant spiritua- lia.

Tertio et Ultimo probatur ex eventu, nam hoc genus vite innumeris signis, et prodigiis confirmatum est, quæ Deus edidit per Sanctos Franciscum, et Dominicum, auctores hujus vite, deinde ab eo tempore conversio gentilium, confutatio hæreticorum, pietas populi Christiani, conservatio Theologia, et innumera alia bona ordinibus mendicantium maxima ex parte accepta referenda sunt.

CAPUT XLVI.

Solvuntur objectiones.

At in contrarium objiciunt plurima argumenta, sed omnia reducuntur ad sex. Primum est, quia mendicitas jure divino, et humano prohibita est; nam de jure divino patet Deuteronomio. XV: *Omnino indigens, et mendicus non erit inter vos* (1). De humano patet ex C. de mendicantibus validis, lib. XI. cap. 25.

Respondeo, quantum ad legem divinam, sine dubio non prohiberi ea lege mendicationem vel mendicitatem, cum in eodem capite habeatur: *Non deerunt pauperes in terra tua etc.* Nec valet responsio Lyrani, qui dicit, in prioribus verbis prohiberi publicos mendicantes, in posterioribus vero agi de pauperibus, qui etsi indigent aliorum auxilio, tamen non debent mendicare, sed debet eis a divitibus provideri. Non valet ista solutio; nam utrobique est אכריז quod proprie significat mendicum, et ad verbum verti poterant, non deerunt mendici in terra tua, sicut supra dixerat: *Mendicus non erit inter vos.* Et præterea apud Judæos multi erant mendici, ut patet Lucæ XVI. de Lazaro, Lucæ XVIII. de cæco secus viam mendicante,

(1) Deut. XV. 4.

Joan. IX. de alio cæco mendicante, Actor. III. de claudo mendicante ad portam templi speciosam.

Ad illa igitur verba: *Non erit mendicus inter vos*, respondeo dupliciter. Primo, illis verbis non prohiberi mendicitatem, sed promitti tantam ubertatem rerum, ut nullus sit futurus mendicus; qui sensus maxime convenit Hebræo textui, sequitur enim immediate: *Quia benedixit tibi Dominus Deus tuus.* Neque repugnat hæc promissio illis verbis: *Non deerit mendicus in terra tua etc.* Nam promissio erat conditionata. Sic enim sequitur post illam promissionem: *Si tamen audieris vocem Domini Dei tui, et custodieris universa, quæ jussit.* Et quoniam sciebat Deus istam conditionem non servandam, prædicit, nunquam defuturos mendicos, et monet, ut illis benefaciant.

Secundo dici posset cum B. Thoma in opusculo contra impugnantes religionem, hæc lege prohiberi mendicationem, non ex parte mendicantium, sed ex parte divitum. Non enim Deus prohibet pauperibus mendicationem, cum infra dicat, non deerunt mendici, sed præcipit divitibus, ut quantum est in se, provideant ita pauperum necessitatibus, ut nulli cogantur mendicare. Melior est tamen prior solutio; nam si Dominus jussisset divitibus ut non paterentur mendicos, peccassent divites in populo Judæorum, qui revera permittebant mendicos tempore Christi, et tamen nunquam de hoc reprehensi leguntur a Christo, neque ab Apostolis. Præterea, si Dominus ibi prohibuit divitibus, ne permitterent mendicos, quomodo ibidem præcipit divitibus, ut mendicis elemosynam faciant? Porro lex civilis loquitur de illis, qui mendicant, ut otiose vivant, vel ut lucrentur etc. cum nullam adferant populo utilitatem. Unde ibidem inertes dicuntur.

Argumentum Secundum. Scriptura passim delestatur mendicationem, et causam multorum malorum. Proverb. XXX. dixit ille cum quo est Deus: *Mendicationem et divitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria ne forte satiatus illiciter ad negandum et dicam, quis est Dominus? aut egestate compulsus furex, et perjurium nomen Dei mei.* Eccles. XXVII. *Propter inopiam multi deliquerunt.* Psalm. XXXVI. *Non vidi justum derelictum nec semen ejus querens panem.*

Psalm. CVIII. *Nutantes transferantur filii ejus, et mendicent* (1).

Respondeo, loquuntur hæc loca de involuntaria mendicitate; qui enim mendicant coactus, et animum habet ad opes, ille facile furatur, et pejerat etc. Quamquam ad primum locum possunt dari duæ aliæ solutiones. Prima est, sapientem loqui in persona infirmorum, quales sunt plurimi in Ecclesia. Illis enim nocent nimis opes, et similiter nimia egestas. Viris autem perfectis qui sciunt cum Paulo abundare, et penuriam pati, tam opes plurimæ, quam etiam summa egestas sunt instrumenta virtutum, ut patet de Job, qui utrumque expertus est. Unde Chrysostomus homil. 18. in epist. ad Hebræos, et Ambrosius, serm. 8. in Psalm. CVIII. dicunt, hæc verba Salomonis convenire hominibus Testamenti veteris, quia imperfecti erant.

Secunda solutio est, a sapiente hoc loco recusari non quamlibet mendicationem, sed illam solum, quæ est exposita periculo, qualis non est religiosorum mendicantium; illi enim certo sciunt sibi non defutura necessaria, tum ob Christi promissionem, Matthæi XIX: *Centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit;* et Marci X: *Centies tantum nunc in tempore hoc* (2); tum ob populi devotionem, a quo non dubitant se recepturos temporalia, cum ei ministrent spiritualia. Imo videntur religiosi ad litteram petere, quod sapiens petit; nec enim volunt divitias, et ideo eas relinquunt, nec tamen volunt mendicationem periculosam, qua moriantur fame, et ideo dicunt, tribue tantum victui meo necessaria.

Illud autem Psalm. XXXVI: *Non vidi Justum etc.* difficile est; nam Elias justus erat, et tamen quærebat panem, cum diceret viduæ: *Adfer mihi, obsecro, buccellam in manu tua.* III. Regum XVII. et David quæsit panem ab Achimelech. I. Reg. XXI. et Lazarus quærebat micæ panis, Lucæ XVI. Hieronymus et August. exponunt de pane spirituali. Cajetanus et Lyranus dicunt loqui Psalmum de eo quod fit ut plurimum. Titelmannus optime dicit debere referri illud derelictum etiam ad *Semen querens panem*, ut sit sensus: non vidi justum derelictum, neque semen ejus querens panem, derelictum. Vel certe ibi querere, non signi-

ficat querere quomodocumque, sed querere cum anxietate et labore, ut illi faciunt, qui diu quærent, et vix inveniunt. Unde in Hebræo est verbum in Piel וַיִּבְדֹּק quod significat querere diligenter.

Argumentum Tertium. Opes moderatæ necessariæ sunt, vel saltem valde utiles ad vitam beatam et perfectam in hac vita duccendam; nam Ecclesiastæ VII. dicitur: *Melior est sapientia cum divitiis, et utilior videntibus solem: sicut enim protegit sapientia, sic protegit et pecunia.* Actor. XX. *Beatus est dare quam accipere* (3), Et Arist. lib. I. Ethic. cap. 8. dicit opes esse necessarias ad felicitatem.

Respondeo, opes et egestatem habere sua commoda et incommoda, nam opes prosunt, quia materiam præbent liberalitatis, et quia liberant a sollicitudine querendi victum, tamen obsunt quatenus adferunt magnam sollicitudinem eas conservandi, et dispensandi: Contra, paupertas prædest, quatenus præbet materiam patientiæ, et liberat a sollicitudine conservandi, et distribuendi pecunias; sed obest, quatenus affert sollicitudinem querendi victum. Verum omnibus consideratis, videtur esse majus bonum, quod adfert voluntaria paupertas, quam id, quod adferunt divitiæ; et minus malum, quod paupertatem comitatur, quam id, quod comitatur divitias, et præsertim iis, qui ex officio evangelizare, et Sacramenta ministrare debent. Et propterea Dominus Apostolis ejusmodi vitam consuluit, Matth. X. et ipsi etiam Apostoli, Actor. VI. testantur, se non parum impediri a verbo Dei, et oratione, si opes Christianorum dispensare debeant.

Ad illud autem Ecclesiastæ respondeo, non voluisse eum dicere, meliorem esse sapientiam cum divitiis, quam sine divitiis, sed meliorem esse sapientiam cum divitiis, quam sine sapientia divitias. Ita Titelmannus, et recte; nam in Hebræo non habetur melior, sed bona est sapientia cum divitiis: quod non potest dici, quia sit mala sine divitiis, sed quia sine ipsa mala sunt divitiæ, et hoc probat, cum ait: *Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia.* Sed in hoc differunt, quod sapientia vitam tribuit possessori suo, quasi dicat, etsi pecunia protegit in hoc mundo a multis afflictionibus: tamen sola sapientia vitam præbet, et ideo sine sa-

(1) Prov. XX. 8 et 9; Eccl. XXVII. 1; Psal. XXXVI. 25; Paal. CVIII. 10. — (2) Matth. XIX. 29; Marc. X. 30. — (3) Eccl. VII. 12 et 13; Act. XX. 35.

piencia parum aut nihil prosunt divitiæ.

Ad illud Actor. XX. dico: cæteris paribus, beatus esse dare omnia sua simul propter Christum, et accipere postea aliquid modicum, quam parum dare, et nihil accipere; et similiter beatus esse accipere temporalia, ut possit expedite, et commode dare spiritualia, quam nihil accipiendo impediri a spiritualibus dandis.

Ad locum Aristotelis respondeo. Primum, loqui enim de humana felicitate, quæ multis rebus indiget; nam felicitas Christiana, nec ipsa in se eget ullis terrenis opibus, cum tota in Dei visione consistat, nec ad eam adipiscendam valde necessaria sunt opes, cum melius humilitate et patientia, quam opibus ad regnum perveniatur æternum. Deinde addo, loqui Aristotelem de homine politico, qui in civitate vivere, et uxorem ac liberos habere, et Republicam una cum aliis genere velit. Ejusmodi autem hominibus negari non potest, quin opes necessariae sint. Si quis autem velit sibi soli vivere, et contemplationi vacare, huic certe Aristoteles opes necessariae esse minime judicabit, modo is habeat unde vivat sine dispendio contemplationis.

Argumentum Quartum. Redigere se ad extremam inopiam est vitium; nam virtus consistit in medio, vitia in extremis, sed dare aliquid est medium, nihil dare est extremum. Præterea confirmatur ex Paulo: II. Cor. VIII. *Si voluntas prompta est, secundum id quod habet, accepta est, non secundum id, quod non habet. Non enim ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate* (1).

Respondeo, medium in virtutibus, excepta justitia, non considerari penes ipsas res absolute, sed cum ordine ad rationem, et omnes circumstantias. Verbi gratia, non est, medium in temperantia, comedere unum panem, et extrema comedere duos, aut nullum; sed medium est tantum panis accipere, quantum ratio dicat tibi hoc tempore convenire; unde quod tibi est medium, alteri erit extremum. Sic ergo dare omnia, extremum est et vitiosum homini patrifamilias, qui ex officio alere debet uxorem, filios, servos etc. At ei, qui statuit mundo renuntiare, et soli orationi et prædicationi instare, plane medium est omnia dare: et extrema erunt dare aliquid solum, et nihil

dare, et per hoc solvitur confirmatio; nam Paulus alloquitur homines sæculares uxortos etc.

Dices: dare omnia vel est medium ei, qui vult mundo renuntiare, ante votum; vel solum post votum: si ante votum, ergo peccabit ille, si non det omnia, etiamsi nullum habeat votum paupertatis; nam medio virtutis opponuntur extrema vitiorum: si solum post votum, ergo mendicitas non potest veri; nam nihil recte vovetur, nisi quod ex se jam est virtutis actus. Respondeo, consilia Evangelica ante votum, non esse actus specialium virtutum, sed esse actus perfectiorum virtutum communium, ut liberalitatis, castitatis, obedientiæ. Porro actibus perfectis non opponuntur actus vitiosi, sed actus minus perfecti; et medium actus perfecti, non habet extrema vitiosa, sed extrema minus perfecta, at post votum idem actus jam sunt actus necessarij specialium virtutum, quibus opponuntur vera vitia specialia.

Argumentum Quintum. Qui se sponte redigit ad mendicitatem, exponit se periculo fame moriendi, tentatque Deum, cum sibi ipsi auferat media ordinaria ad vitam conservandam, nec potest dicere, panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Nam ei responderet Dominus, quid a me petis panem, cum tibi dederim antea, et tu illum abjeceris?

Respondeo, ille diceretur exponere se tali periculo, qui omnia sua daret, quando probabiliter sciret, nihil se postea inventurum: at religiosi certam spem in Deo ponunt sibi nihil defuturum, quandoquidem Christus id promisit, et experientia longa idem testatur. Neque tentant Deum: nam medium ordinarium ad vitam est cibus et potus, sive sit proprius, sive donatus ab alio: ille ergo rejicit media ordinaria, qui non aut vult comedere, aut non vult panem accipere, nisi per miraculum, ut illis accidit, de quibus Cassianus coll. II. cap. 6. Nec prohibetur dicere, panem nostrum etc. Imo ipsi maxime hoc dicere possunt, quandoquidem sibi nihil retinuerunt, ut Christum sequerentur. Si enim dicat aliquis Rex civi opulento, relinque hic tuas possessiones et veni mecum ad bellum: certe ille jure poterit a Rege petere panem quotidianum.

Argumentum Sextum. Religiosi mendicantes, injuriam faciunt veris pauperibus:

nam Lucæ XIV. dicitur: *Cum facis prandium, voca pauperes, debiles, claudos, cæcos, qui non habent retribuere tibi, et beatus eris* (1). « Hoc loco, inquit Armæanus, Dominus non jubet vocari pauperes quoscumque, sed pauperes debiles, claudos, vel cæcos, neque etiam debiles quoscumque, sed debiles pauperes: nam pauperes non debiles, possunt retribuere laborando: debiles non pauperes, possunt retribuere pecuniis dando. » Præterea, ordo charitatis postulat, ut semper detur eleemosyna magis egenti, magis autem egent pauperes debiles, quam fortes, quales sunt religiosi, non igitur licet religiosi eleemosynas petere nisi forte agrotent.

Respondeo, si argumentum aliquid concluderet, non soli religiosi mendicantes, sed etiam omnes Clerici et Monachi, qui ex possessionibus vivunt, et non sunt debiles, claudi, vel cæci peccarent: nam possessiones donatæ monasteriis, et Ecclesiis, quid sunt aliud quam eleemosynæ? Ridiculum autem est, non fraudari pauperes a Clericis et Monachis, qui accipiunt in eleemosynam redditus multorum millium aureorum, et fraudari a mendicantibus, qui accipiunt unum panem.

Ad locum ergo Evangelii dico, Dominum velle vocari pauperes, sive sint debiles, sive non: legendum est enim cum distinctione, voca pauperes, debiles etc. Nam Apostolus Actor. XXIV. dicit, se attulisse eleemosynam pauperibus Christianis, qui erant in Hierusalem, quos certum est non fuisse omnes cæcos, vel claudos. Et cum Dominus ait: *Voca eos qui non habent retribuere tibi*, non intelligit eos, qui nullo modo possunt retribuere, tales enim nulli fere sunt: nam etiam pauperes claudi possunt retribuere

aliquid obsequium, sed intelligit eos, qui non possunt reinvitare ad simile convivium, vel commode aliquid donare, et proinde a quibus nihil sperari solet. Sic enim ait: « Noli, inquit, vocare amicos et vicinos divites, ne forte ipsi te reinvitent, et fiat tibi retributio. » Porro, pauperes omnes, etiam qui validi sunt, et suis laboribus victum quarunt, tales sunt, ut non possint retribuere: nam cum vix sufficiant sibi, quomodo poterunt convivio divites excipere, aut eis munera largiri?

Ad illam rationem dico, cæteris paribus dandam esse eleemosynam semper magis indigenti, alioqui magis danda est propinquiori, et meliori, et cui debetur ex justitia etc. Porro, tribus de causis potest fieri, ut sit danda eleemosyna potius religioso minus indigenti, quam non religioso magis indigenti: ex Hieronymo in fine libri contra Vigilantium.

Primo, si is dederit vere omnia sua pauperibus: debetur enim illi victus ex bonis pauperum, non solum ex charitate, sed etiam aliquo modo ex justitia.

Secundo, si laboret pro populo concionando, sacra faciendo etc. nam et huic debetur aliquo modo ex justitia, licet is non petat, nisi ex charitate.

Tertio, ratione perfectionis monasticæ: nam danda est semper eleemosyna potius meliori. Quia vero non possumus judicare de internis, danda est potius profitemi majorem sanctitatem, quam profitemi minorem, quando non constat de mala vita religiosi. Excipitur tamen semper extrema necessitas cujuscumque pauperis: illa enim semper præponitur minori necessitati (2).

(1) Luc. XIV. 13. — (2) Qui voluerit, de monachatu, quid uberius perlegere aut addiscere, adeat: *Considérations sur les ordres religieux*, auctore Cauchy; *Défense des ordres religieux*, auctore Petro Pradiis; *De l'influence des ordres religieux*, auct. Clem. Grandcour, sacerdote diocesis Bituricensis; *Les moines, leur influence sociale et religieuse*, auct. F. Martin; et post opera apologetica, videat, ad notionem historicam: *Les Pères du désert d'Orient*, auct. Michael. Ang. Marin; et *Les Pères du désert*, auct. Ida de Hahn; *Histoire des moines d'Occident*, auctore C. de Montalembert; et tandem *Histoire générale des ordres religieux*, auct. Chavin de Malin, qui particulas hujus Operis in collectione cui titulus: *Université catholique*, tantum edidit. Inutile censeo opus P. Helyot hic revocare.

(1) II. Cor. VIII. 12 et 13.